

sygn. akt I ACz 608/16

POSTANOWIENIE

Dnia 18 kwietnia 2016 roku

Sąd Apelacyjny w Krakowie, I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Hanna Nowicka de Poraj

Sędziowie: SSA Sławomir Jamróg

SSA Barbara Baran (sprawozdawca)

po rozpoznaniu w dniu 18 kwietnia 2016 roku w Krakowie

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa Skarbu Państwa – Naczelnika Urzędu (...) we W.

przeciwko P. W., M. W. i W. W.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

na skutek zażalenia pozwanego M. W. na postanowienie Sądu Okręgowego w Kielcach z dnia 4 stycznia 2016 r., sygn. akt I C 3241/15

postanawia:

oddalić zażalenie.

SSA Sławomir Jamróg SSA Hanna Nowicka de Poraj SSA Barbara Baran

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Okręgowy w Kielcach zabezpieczył roszczenie powoda o uznanie za bezskuteczną w stosunku do niego umowy darowizny zawartej dnia 17 kwietnia 2012 r. we W. przed notariuszem S. D. (rep. A nr (...)) na mocy której M. W. darował synowi P. W. prawo własności zabudowanej nieruchomości gruntowej położonej w miejscowości S., obręb (...) powiat (...), województwo (...), oznaczonej jako działka nr (...), o powierzchni 0,19 ha, dla której Sąd Rejonowy we (...) prowadzi księgę wieczystą nr (...), a obdarowany P. W. w wykonaniu polecenia darczyńcy ustanowił na rzecz swoich rodziców M. W. i W. W. dożywotnie nieodpłatne służebności osobiste, polegające na prawie wspólnego przez nich zamieszkiwania w całym domu mieszkalnym usytuowanym na przedmiotowej działce - poprzez ustanowienie wobec pozwanego P. W. zakazu zbywania i obciążania opisanej wyżej nieruchomości.

Sąd I instancji uznał, że spełnione zostały wszystkie przesłanki do uwzględnienia wniosku o zabezpieczenie złożonego w niniejszej sprawie. Wskazał, że zgodnie z art. 730 § 1 k.p.c. i 730¹ k.p.c. w każdej sprawie cywilnej podlegającej rozpoznaniu przez sąd strona lub uczestnik postępowania może żądać udzielenia zabezpieczenia. Uwzględnienie takiego żądania uzależnione jest od uprawdopodobnienia zgłoszonego roszczenia oraz istnienia interesu prawnego w zabezpieczeniu, rozumianego w ten sposób, iż brak zabezpieczenia uniemożliwi lub poważnie utrudni wykonanie zapadłego w sprawie orzeczenia lub w inny sposób uniemożliwi lub poważnie utrudni osiągnięcie celu postępowania w sprawie. Sposób zabezpieczenia winien uwzględniać interesy stron lub uczestników postępowania w takiej mierze, aby uprawnionemu zapewnić należytą ochronę prawną, a obowiązanego nie obciążać ponad potrzebę. Stosownie do

treści art. 755 § 1 k.p.c. w przypadku zabezpieczenia roszczeń niepieniężnych - a do takich należy roszczenie o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną - Sąd udziela zabezpieczenia w taki sposób, jaki stosownie do okoliczności uzna za odpowiedni, nie wyłączając sposobów przewidzianych dla zabezpieczenia roszczeń pieniężnych. W szczególności może to być zakaz zbywania przedmiotów lub praw objętych postępowaniem (art. 755 § 1 pkt 2 k.p.c.).

W ocenie Sądu I instancji uprawniony uprawdopodobnił roszczenie. Wywodzi się ono z art. 527 k.c., zgodnie z którym, gdy skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, każdy z wierzycieli może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną w stosunku do niego, jeżeli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć. Czynność prawna dłużnika jest zaś dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli skutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności. Przedkładając do pozwu decyzję Dyrektora Urzędu Kontroli (...) w K. nr (...) z 20 marca 2012 r., określającą M. i W. W. wymiar zobowiązania podatkowego w podatku dochodowym od osób fizycznych za 2008 rok w kwocie 140 278 zł, tytuł wykonawczy nr (...) z 5 grudnia 2012 r. dotyczący przedmiotowego zobowiązania oraz listę zaległości wraz z odsetkami obliczonymi na dzień 24 sierpnia 2015 r., uprawniony uprawdopodobnił, że przysługuje mu wobec dłużnika M. W. wymagalna wierzytelność. Brak jest przeszkód dla zastosowania instytucji skargi pauliańskiej wówczas, gdy wierzytelność przysługująca wierzycielowi ma charakter publicznoprawny. Uprawniony wykazał również, że dłużnik dokonał opisanej wyżej umowy darowizny. Przedłożone przez wierzyciela dokumenty wskazują też, że prowadzona wobec dłużnika egzekucja skutkowałą uzyskaniem jedynie niewielkich sum pieniężnych. Jak wynika zaś z protokołu sporządzonego 7 sierpnia 2013 r. przez poborcę Urzędu Skarbowego w J. o stanie majątkowym M. W., we wskazanej dacie dłużnik nie posiadał w istocie żadnego składnika majątkowego, do którego egzekucja mogłaby zostać skierowana. To powoduje konieczność uznania za uprawdopodobnioną okoliczność, że na skutek kwestionowanej czynności dłużnik stał się niewypłacalny lub co najmniej niewypłacalny w stopniu wyższym niż dotychczas. Biorąc pod uwagę, iż omawiana czynność prawna ma charakter darmy, zgodnie z art. 528 k.c. wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną, chociażby osoba trzecia nie wiedziała i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Niezależnie od powyższego Sąd I instancji wskazał, że P. W. jest synem dłużnika, zaś z protokołu o stanie majątkowym zobowiązanego z 7 sierpnia 2013 r. wynika, że strony wspólnie zamieszkują w domu posadowionym na darowanej nieruchomości. Uprawniony przedłożył również dokumenty wskazujące, że M. W. w ramach prowadzonej działalności z zakresu szkolenia kierowców, z którą związana jest przedmiotowa wierzytelność, zatrudniał swojego syna P. W.. Kiedy ojciec zakończył działalność, działalność gospodarczą o tożsamym przedmiocie rozpoczął P. W., zatrudniając z kolei ojca w okresie od 1 marca do 31 sierpnia 2013 r. To powoduje, że za uprawdopodobnioną można uznać okoliczność, iż strony zaskarżonej czynności pozostają ze sobą w bliskim stosunku, co z kolei aktualizuje domniemanie wynikające z art. 527 § 3 k.c.

W ocenie Sądu I instancji uprawdopodobnione zostało również, że dłużnik M. W. dokonując kwestionowanej czynności prawnej działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela. Skoro bowiem decyzja Dyrektora Urzędu Kontroli (...) w K. nr (...) określająca wymiar zobowiązania podatkowego w podatku dochodowym od osób fizycznych za 2008 rok w kwocie 140 278,00 zł wydana została 20 marca 2012 r. (i doręczona pełnomocnikowi dłużnika 22 marca 2012 r.), zaś umowę darowizny zawarto 17 kwietnia 2012 r., to zasady logiki i doświadczenia życiowego wskazują, że związek czasowy pomiędzy omawianymi zdarzeniami nie jawi się jako przypadkowy. Sam zaś dłużnik składając dnia 7 sierpnia 2013 r. oświadczenie do protokołu o jego stanie majątkowym podał, iż po dokonaniu przedmiotowej czynności nie posiada już żadnych wartościowych składników majątkowych.

Zdaniem Sądu I instancji uprawniony w dostatecznym stopniu uprawdopodobnił także istnienie interesu prawnego w udzieleniu zabezpieczenia we wnioskowany sposób. Dalsze zbycie lub obciążenie rzeczy przez osobę pozwaną w sprawie o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną czyni bowiem ewentualny wyrok uwzględniający powództwo bezprzedmiotowym, gdyż odpowiedzialność takiej osoby, ogranicza się wyłącznie do przedmiotu zaskarżonej czynności, a jego zbycie zmusi wierzyciela do poszukiwania dalszej ochrony w procesie, zainicjowanym przeciwko aktualnemu właścicielowi nieruchomości (art. 531 § 2 k.c.), w którym ponadto wierzyciel będzie zmuszony wykazać

dodatkowe przesłanki, a więc, że ta kolejna osoba wiedziała o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności za bezskuteczną, czyli była w złej wierze albo nabyła daną rzecz nieodpłatnie. W razie braku przesłanek skutecznego pozwania osoby czwartej wierzyciel praktycznie nie uzyska zaspokojenia. Przyjęty sposób zabezpieczenia to w zasadzie jedyny środek, który gwarantuje osiągnięcie celu postępowania wszczętego na skutek skargi pauliańskiej, nie zmierza także do spełnienia roszczenia. Nie umożliwia bowiem prowadzenia egzekucji z majątku a jedynie zapewnia, że przedmiotowa nieruchomości także w dacie wyrokowania będzie własnością strony pozwanej. Sąd podkreślił ponadto, że dla wykazania interesu prawnego w udzieleniu zabezpieczenia nie jest koniecznym ustalenie zamiaru zbycia przez pozwanego przedmiotu objętego wnioskiem o udzielenie zabezpieczenia. Wadliwym byłoby przyjmowanie, że interes jest zagrożony dopiero w momencie, gdy obowiązuje podjęcie działania mające na celu wyzbycie się majątku. Uprawniony o takiej sytuacji może dowiedzieć się już po zrealizowaniu tych zamiarów. Tym samym wymaganie od uprawnionego przedstawienia dowodów, iż strona pozwana zamierza w najbliższej przyszłości dokonać sprzedaży praw lub przedmiotów objętych kwestionowaną w pozwie czynnością prawną wypaczałoby sens postępowania zabezpieczającego. Nadto w przypadku, gdy osoba trzecia w istocie nie zamierza dokonywać czynności prawnych mających za przedmiot nieruchomości, której dotyczy kwestionowana umowa, to zastosowany sposób zabezpieczenia w żaden sposób nie będzie ingerował w treść przysługującego jej prawa. Nie uniemożliwia jej bowiem, ani nie utrudnia korzystania z prawa własności i nie powoduje uszczerbienia majątku.

Zażalenie na powyższe postanowienie złożył pozwany M. W., zaskarżając je w całości i wnosząc o jego uchylenie. Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił błąd w ustaleniach faktycznych polegający na przyjęciu, że darując działkę swojemu synowi działał z zamiarem pokrzywdzenia wierzycieli. Wskazał, że motywacją, która przyswieceła mu w dokonaniu przedmiotowej czynności był wyłącznie jego podeszły wiek, zakończenie działalności zawodowej, ciężka choroba żony oraz dobre relacje z synem. Przed dokonaniem czynności M. W. zasięgał rady radcy prawnego, który prowadził jego księgowość, czy może dokonać przedmiotowej darowizny i nie spotkał się z żadnymi zastrzeżeniami. Na dowód braku świadomego i celowego pokrzywdzenia wierzycieli M. W. dołączył do zażalenia również postanowienie Prokuratora Prokuratury Rejonowej we W. o umorzeniu prowadzonego przeciwko niemu śledztwa o popełnienie przestępstwa z art. 300 § 2 k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k. Skarżący zakwestionował także ustalenie Sądu I instancji, iż P. W. miał wiedzę o jego długach. Wskazał, że syn z nim i żoną nie zamieszkiwał, wobec czego nie może być uznany za osobę najbliższą.

W odpowiedzi na zażalenie Skarb Państwa – Naczelnik Urzędu (...) we W. wniósł o oddalenie zażalenia oraz o zasądzenie od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu zażaleniowym. Na poparcie swojego stanowiska uprawniony zasadniczo powtórzył argumentację przedstawioną w pozwie. Dodatkowo wskazał, iż przesłanką ochrony pauliańskiej nie jest działanie dłużnika z zamiarem pokrzywdzenia wierzyciela - wystarczające jest ustalenie, że dłużnik przewidywał w granicach ewentualności, iż skutkiem jego czynności może być niemożność zaspokojenia się przez ogół wierzycieli. Motywacja, jaką dłużnik kieruje się dokonując zaskarżonej czynności, jest irrelevantna dla oceny stanu jego świadomości co do skutków jego działania. Sama świadomość możliwości pokrzywdzenia wierzyciela nie jest natomiast wystarczająca dla popełnienia przestępstwa z art. 300 § 2 k.k. Jest to przestępstwo, które można popełnić wyłącznie umyślnie, stąd wymagane jest działanie co najmniej z zamiarem ewentualnym. Dlatego fakt, iż Prokurator Prokuratury Rejonowej we W. nie znalazł podstaw do wniesienia aktu oskarżenia z art. 300 § 2 k.k. przeciwko M. W. w żaden sposób nie wpływa na ocenę, czy spełnione są przesłanki uznania czynności M. W. za bezskuteczną na podstawie art. 527 k.c. i nast. Uprawniony dodał ponadto, iż, zgodnie z art. 11 k.p.c., postanowieniem o umorzeniu śledztwa sąd cywilny nie jest związany. W zakresie braku wiedzy syna o długach ojca uprawniony wskazał, iż P. W. niewątpliwie jest osobą bliską M. W., gdyż z aktu notarialnego darowizny wynika, że zamieszkuje z rodzicami a w latach 2004-2013 był zatrudniony w firmie ojca. W sprawie zachodzi zatem domniemanie z art. 527 § 3 k.c. i skarżący nie przedłożył żadnych dowodów, które mogłyby to domniemanie obalić. Przede wszystkim jednak uprawniony podkreślił, iż ponieważ czynność prawna między M. W. i P. W. miała charakter nieodpłatny, z mocy art. 528 k.c., wykazanie wiedzy syna na temat działania ojca z pokrzywdzeniem wierzycieli lub możliwości uzyskania wiedzy w tym zakresie przy dołożeniu należytej staranności nie jest wymagane.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Zażalenie jest bezzasadne.

W pierwszej kolejności za Sądem I instancji powtórzyć należy, iż warunkami udzielenia zabezpieczenia są: dopuszczalność dochodzenia roszczenia przed sądem powszechnym lub polubownym (art. 730 § 1 k.p.c.), uprawdopodobnienie roszczenia oraz tego, iż brak zabezpieczenia uniemożliwi lub utrudni wykonanie zapadłego w sprawie orzeczenia – jeśli orzeczenie nadaje się do egzekucji - lub poważnie utrudni osiągnięcie celu postępowania w sprawie – jeśli orzeczenie egzekucji nie podlega (art. 730¹ § 1 i 2 k.p.c.).

W niniejszej sprawie przedmiotem sporu jest spełnienie drugiej z wymienionych przesłanek. Nie ulega bowiem wątpliwości dopuszczalność drogi sądowej dla roszczeń z tzw. skargi pauliańskiej uregulowanej w art. 527 i nast. k.c. Ponadto skarżący nie kwestionuje w zażaleniu również istnienia po stronie uprawnionego interesu prawnego w domaganiu się zabezpieczenia. Sąd Apelacyjny podziela w tym zakresie w pełni wywód prawny Sądu I instancji. Istotą roszczenia ze skargi pauliańskiej jest uzyskanie przez wierzyciela prawnej możliwości zaspokojenia wierzytelności przysługującej mu względem dłużnika z przedmiotów majątkowych, nabytych od niego przez pozwaną osobę trzecią, w drodze czynności zdziałanej z pokrzywdzeniem wierzyciela. Interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia w takiej sprawie może polegać zatem przede wszystkim na uniemożliwieniu nabywcy nieruchomości dalszego zbywania czy obciążania rzeczy, co zagwarantuje wierzycielowi możliwość wszczęcia egzekucji ze spornej nieruchomości po prawomocnym, korzystnym dla niego, zakończeniu procesu i zaspokojeniu się z tej nieruchomości z pierwszeństwem przed wierzycielami osoby trzeciej. Zakaz zbywania i obciążania rzeczy objętej postępowaniem zapewnia uprawnionemu wyżej opisaną ochronę prawną a równocześnie nie obciąża zobowiązanego ponad miarę, gdyż jak trafnie wskazał Sąd I instancji taki sposób zabezpieczenia ogranicza osobę trzecią jedynie w zakresie rozporządzania przynależną jej rzeczą, nie wpływa zaś na zakres i sposób wykonywania pozostałych uprawnień właścicielskich (art. 730¹ § 3 k.p.c.).

Przechodząc do oceny, czy w niniejszej sprawie roszczenie uprawnionego zostało uprawdopodobnione, w pierwszej kolejności wskazać należy, iż zgodnie z art. 243 k.p.c. zachowanie szczegółowych przepisów o postępowaniu dowodowym nie jest konieczne, ilekroć ustawa przewiduje uprawdopodobnienie zamiast dowodu. Uprawdopodobnienie nie daje zatem pewności co do twierdzeń o istnieniu konkretnego roszczenia, ale pozwala przyjąć, że jest ono prawdopodobne. Przesłankami roszczenia ze skargi paulińskiej z art. 527 i nast. k.c. są: pokrzywdzenie wierzycieli, uzyskanie przez osobę trzecią korzyści majątkowej, działanie dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli oraz wiedza osoby trzeciej albo możliwość dowiedzenia się o tym przy zachowaniu należytej staranności.

Przystępując do analizy spełnienia wyżej wymienionych przesłanek w niniejszej sprawie w pierwszej kolejności wskazać należy, że o pokrzywdzeniu wierzycieli na skutek dokonanej czynności prawnej można mówić wówczas, gdy na skutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu niż był przed dokonaniem czynności (art. 527 § 3 k.c.). Niewypłacalność zaś to stan, gdy egzekucja prowadzona zgodnie z przepisami k.p.c. nie przyniesie w pełni zaspokojenia roszczenia wierzyciela. Uprawniony w niniejszej sprawie dokumentami załączonymi do pozwu uprawdopodobnił spełnienie tej przesłanki. Nie ulega bowiem wątpliwości, że posiada on w stosunku do M. i W. W. wymagalną wierzytelność z tytułu zaległości podatkowych, stwierdzoną decyzją Dyrektora Urzędu Kontroli (...)w K. z 20 marca 2012 r. Z dokumentów a w szczególności z pisma Naczelnika Urzędu (...) w J. z 29 lipca 2015 r. (k.39) wynika, że wobec M. W. począwszy od końca 2012 r., podjęto szereg czynności egzekucyjnych mających na celu wyegzekwowanie przedmiotowej należności. Okazały się one bezskuteczne. Składając zeznania przed poborcą skarbowym Urzędu(...)w J. M. W. przyznał, że poza darowaną synowi w dniu 17 kwietnia 2012 r. nieruchomością nie posiada żadnych składników majątku pozwalających na zaspokojenie należności uprawnionego. Rozporządzenie przedmiotową nieruchomością, a więc jedynym istotnym składnikiem majątku dłużnika, na rzecz P. W. miało charakter nieodpłatny – M. W. nie uzyskał w zamian żadnego ekwiwalentu, który wszedł do jego majątku i mógłby zostać wykorzystany do zaspokojenia jego wierzycieli (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 17 maja 2013 r., I CSK 543/12, zgodnie z którym czynność prawna obejmująca przeniesienie własności nieruchomości z równoczesnym obciążeniem jej służebnością osobistą (na rzecz zbywającego, dłużnika) ma charakter czynności nieodpłatnej w

rozumieniu art. 528 k.c.), wobec czego nie może być wątpliwości, że skutkowało ono powstaniem po stronie M. W. stanu niewypłacalności, a co najmniej jego pogłębieniem - tym samym doprowadziło do pokrzywdzenia w rozumieniu art. 527 § 3 k.c. Skarbu Państwa jako wierzyciela M. W.. Zmniejszeniu majątku M. W. towarzyszyło natomiast uzyskanie korzyści majątkowej przez jego syna w postaci nabycia prawa własności darowanej nieruchomości. Przesłanka pokrzywdzenia wierzyciela na skutek zaskarżonej czynności jest zatem w niniejszej sprawie niewątpliwie spełniona.

Istotą sporu jest natomiast to, czy Sąd I instancji trafnie przyjął, że uprawdopodobnione w dostatecznym stopniu zostały także pozostałe przesłanki roszczenia ze skargi paulińskiej, a mianowicie działanie dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli oraz wiedza o tym osoby trzeciej lub możliwość uzyskania wiedzy w tym zakresie przy dołożeniu należytej staranności.

Co do pierwszej z wyżej wymienionych przesłanek wskazać należy, że już samo literalne brzmienie art. 527 § 1 k.c. wskazuje, że do zaktualizowania się roszczenia ze skargi paulińskiej wystarczająca jest sama świadomość pokrzywdzenia wierzycieli po stronie dłużnika, a nie jest wymagane istnienie zamiaru w tym zakresie. Powyższą konstatację wspiera także porównanie z treścią art. 530 k.c., w której ustawodawca wprost wskazuje, iż pokrzywdzeni przyszli wierzyciele mogą się domagać ochrony jedynie w razie kwalifikowanego postępowania dłużnika, a mianowicie właśnie działania z zamiarem ich pokrzywdzenia. Ustawodawca rozróżnia zatem działanie ze świadomością pokrzywdzenia od działania z zamiarem w tym zakresie, wobec czego przyjąć należy, iż na gruncie art. 527 k.c. wystarczającym jest, aby dłużnik w chwili dokonywania zaskarżonej czynności, zdawał sobie sprawę (przewidywał w granicach ewentualności), że wskutek czynności prawnej może spowodować niemożność zaspokojenia się wierzycieli z jego majątku. Skarżący nie zaprzeczył, że w dniu dokonania darowizny miał świadomość ciężącego na nim zobowiązania podatkowego. Wskazał jedynie, że nie zdawał sobie sprawy z jego wysokości. To twierdzenie jednakże nie zasługuje na wiarę, mając na uwadze, że wysokość ta wynikała z decyzji Dyrektora Urzędu Kontroli (...) w K. z 20 marca 2012 r., w dniu 22 marca 2012 r. doręczonej pełnomocnikowi M. W. i jego żonie (k. 25 i 26). Z uwagi na sprawność umysłową skarżącego i doświadczenie życiowe musiał sobie również zdawać sprawę z tego, że na skutek darowizny przedmiotowa nieruchomość wyjdzie z jego majątku i stanie się niedostępna dla jego wierzycieli. Nie ulega wobec tego wątpliwości, że M. W. miał świadomość, iż na skutek zaskarżonej czynności uprawniony nie uzyska zaspokojenia z przedmiotu darowizny, a skoro był to jedyny znaczący składnik jego majątku w owym czasie, to również, iż Skarb Państwa może nie uzyskać zaspokojenia swojej wierzytelności w ogóle. Ocena Sądu I instancji w zakresie przesłanki działania dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli była zatem w pełni prawidłowa. Twierdzenia skarżącego, odnośnie wyłącznie osobistej motywacji, która przyświecała mu w dokonaniu zaskarżonej czynności – oceny wiarygodności których należałoby zresztą dokonać z uwzględnieniem zbieżności dat doręczenia M. W. decyzji ustalającej wysokość zobowiązania majątkowego i dokonania darowizny – mogłyby mieć znaczenie jedynie dla oceny, w jakim celu, a więc z jakim zamiarem, dłużnik dokonał czynności, zaś okoliczność ta - jak wskazano powyżej – na tle art. 527 k.c. jest irrelevantna. Istnienie zamiaru po stronie dłużnika lub jego brak są elementem sfery woluntatywnej człowieka, podczas gdy obejmowanie lub nie świadomością konsekwencji swojego czynu wchodzi w skład sfery intelektualnej. Sfery te funkcjonują w sposób niezależny od siebie, a więc nawet kierowanie się motywacją czysto osobistą, nie powiązaną z chęcią pokrzywdzenia wierzycieli, nie przekreśla istnienia świadomości, że jednym ze skutków takiego działania może być powstanie stanu niewypłacalności. Dodać jeszcze wypada, iż do odmiennych konstatacji nie prowadzi podniesiona w zażaleniu okoliczność, że M. W. zaskarżył decyzję podatkową z 20 marca 2012 r. i liczył na korzystne dla siebie rozstrzygnięcie sporu. Nie znając jego ostatecznego wyniku, a jednak decydując się na dokonanie darowizny, z całą pewnością musiał mieć świadomość i liczył się z tym – iż w razie negatywnego rozstrzygnięcia – Skarb Państwa nie będzie mógł skierować egzekucji do przedmiotowej nieruchomości. Wreszcie, podzielić należy w całości wywód zawarty w odpowiedzi na zażalenie, a dotyczący oceny znaczenia dla niniejszej sprawy postanowienia Prokuratora Prokuratury Rejonowej we W. o umorzeniu śledztwa o przestępstwo z art. 300 § 2 k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k. Sąd cywilny nie jest związany przedmiotowym orzeczeniem, a niezależnie od powyższego zapadło ono właśnie z uwagi na brak możliwości ustalenia po stronie M. W. zamiaru pokrzywdzenia wierzycieli, koniecznego do skazania za przestępstwo umyślne, podczas gdy na gruncie cywilnoprawnej ochrony paulińskiej ustalenie tej okoliczności nie jest wymagane.

Wreszcie, rozważania odnośnie przesłanki wiedzy osoby trzeciej o działaniu dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli lub możliwości uzyskania wiedzy w tym przedmiocie przy dołożeniu należytej staranności, należy rozpocząć od przytoczenia normy art. 528 k.c., zgodnie z którą jeżeli wskutek czynności wskutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie, wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną, chociażby osoba ta nie wiedziała i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Przepis ten wprowadza zatem daleko idące ułatwienie dla wierzyciela chcącego skorzystać z ochrony pauliańskiej w przypadku, gdy czynność prawna dłużnika i osoby trzeciej miała charakter nieodpłatny. W tej sytuacji wierzyciel nie musi wykazywać wymienionej okoliczności a osoba trzecia nie może bronić się przez wykazanie, że nie wiedziała lub nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał z pokrzywdzeniem wierzycieli. Ponieważ nie ulega wątpliwości w niniejszej sprawie, iż czynność pomiędzy M. W. a P. W. tj. darowizna połączona z ustanowieniem służebności osobistej, jest czynnością nieodpłatną (w uzasadnieniu wyżej powołanego wyroku z dnia 17 maja 2013 r. Sąd Najwyższy wywołał, iż dochodzi wówczas do pokrycia w całości świadczenia wzajemnego na rzecz (dłużnika) z substratu majątkowego, który (osoba trzecia, obdarowana) nabyła od dłużnika, więc nie może być mowy o przysporzeniu po stronie dłużnika, zob. także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 listopada 2012 r., II CSK 206/12), czynienie rozważań co do istnienia po stronie P. W. wiedzy o sytuacji finansowej ojca w chwili darowizny jest zbędne. Na marginesie zatem jedynie wskazać należy, iż jak argumentował w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia Sąd I instancji, jak również w odpowiedzi na zażalenie uprawniony, P. W. z uwagi na bliskie pokrewieństwo z dłużnikiem oraz dobre wzajemne relacje należy uznać za osobę bliską w rozumieniu art. 527 § 3 k.c., wobec czego w sprawie i tak zachodziłoby domniemanie wiedzy osoby trzeciej o działaniu dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli. Za jego trafnością przemawia w szczególności fakt, że P. W. od 2004 r. do 2013 r. był zatrudniony przez M. W. w ramach prowadzonej działalności, zaś w marcu 2013 r. rozpoczął własną działalność o przedmiocie tożsamym do prowadzonej, w ramach której zatrudnił ojca. Sam skarżący w zażaleniu wskazał, że ma dobre relacje z synem, więc jako mało prawdopodobne jawi się, by nie dzielił się z nim na bieżąco swoimi zmartwieniami. Wreszcie z załączonego do zażalenia postanowienia prokuratorskiego wynika, że w swoich zeznaniach złożonych w ramach postępowania przygotowawczego P. W. przyznał, iż w chwili darowizny wiedział o zobowiązaniu podatkowym rodziców. W świetle wyżej wymienionych okoliczności nawet przyjęcie - jak wskazywał w zażaleniu skarżący - że P. W. nie zamieszkiwał w spornym okresie z rodzicami, byłoby zdecydowanie niewystarczające do obalenia domniemania z art. 527 § 3 k.c.

Całokształt powyższych uwag prowadzi do konstatacji, że Sąd I instancji prawidłowo uznał, iż w niniejszej sprawie spełniona została przesłanka uprawdopodobnienia roszczenia ze skargi pauliańskiej, jak również pozostałe przesłanki domagania się zabezpieczenia, a w konsekwencji zasadnie udzielił zabezpieczenia w żądany przez uprawnionego sposób.

Mając na względzie powyższe, Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji na zasadzie art. 385 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c.

Zgodnie z regulacją art. 745 §1 k.p.c. o kosztach postępowania zabezpieczającego rozstrzyga Sąd w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie. Z uwagi na to że wniosek o zabezpieczenie został złożony w pozwie, a zatem postępowanie rozpoznawcze zostało już zainicjowane, rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego należało pozostawić Sądowi I instancji.

SSA Sławomir Jamróg SSA Hanna Nowicka de Poraj SSA Barbara Baran